

Asia: VN/854/2022

Hallituksen esitys sote-uudistusta koskevien rahoituslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kuntien rahoitusta koskevat ehdotukset

Esityksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain voimaantulosäännöksissä täsmennetään sääntelyä siitä, miten kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella.

Siirtyvien kustannusten määrittely vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietojen pohjalta johtaa kuntien näkökulmasta eriarvoiseen asemaan.

Osa kunnista on muodostanut vapaaehtoisesti maakunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän ja pyrkinyt siten ennakoimaan ja valmistautumaan tulevien hyvinvointialueiden muodostumiseen. Näin on pyritty minimoimaan palvelujärjestelmään liittyvät riskit ja epäjatkuvuudet sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille. Tällaisia kuntayhtymiä on kahdeksalla alueella, muun muassa Eksote, Essote, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä sekä Siun sote, johon Joensuun kaupunki kuuluu.

Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä kuntien rahoitusta on jouduttu käyttämään henkilökunnan palkkaharmonisointien toteuttamiseen. Useammassa sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymässä neuvotellaan tällä hetkellä ammattijärjestöjen vaatimuksesta sote-työntekijöiden palkkojen harmonisoinnista takautuvasti korkeimpien palkkatasojen mukaiseksi. Neuvotteluja käydään myös sellaisissa kuntayhtymissä, joissa harmonisointityötä on jo toteutettu, mutta yleisimmän palkkatason mukaisesti korkeimman palkkatason sijasta.

Alueilla, joissa ei ole ollut vapaaehtoisia laajempia sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymiä, palkkaharmonisointi tapahtuu hyvinvointialueiden muodostumisen jälkeen valtion osoittamalla rahoituksella. Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä palkkaharmonisointiin käytetty kuntien rahoitus tulisi huomioida ja kompensoida kunnille täysimääräisesti osana kuntien ja hyvinvointialueiden välistä rahoitusjärjestelyä. Lisäksi tehtyjen palkkaharmonisointien kustannukset pitäisi vähentää hyvinvointialueelle siirtävistä kustannuksista. Muutoin uudistusta ennakoineiden ja pilotoineiden

alueiden kunnat jäävät sote-uudistuksen rahoitusmallin (mm. muutosrajoitin) pysyvästi epätasa-arvoiseen ja heikompaan rahoitusasemaan muiden alueiden kuntiin verrattuna.

2. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevat ehdotukset

-

3. Yliopistosairaalatekijää koskeva ehdotus

Yliopistosairaalisän osuus hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon koko maan rahoituksessa on lakiluonnoksen mukaan 1,7 prosenttia. Yliopistosairaalatekijää esitetään omaksi kriteeriksi ja sen rahoitus tulee mallin sisältä pienentäen asukasperusteista rahoitusosuutta. Rahoituslaissa asukasperusteisen osan prosenttiosuus on nykyisin 13,424, mikä muutoksen jälkeen pienentyisi 11,724 prosenttiin.

Yliopistosairaalisää koskeva esitys ei ole oikeudenmukainen. Esityksen mukainen yliopistosairaalisä syö muiden hyvinvointialueiden rahoitusta. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella rahoitus vähenee noin 10,5 miljoonaa euroa eli 64 euroa per asukas. Esitys merkitsee muiden alueiden taloudellisen tilanteen kiristymistä ja vaikuttaa myös mm. investointimahdollisuuksiin.

Rahoituslain 20 a §:n perustelutekstin mukaan yliopistosairaalisä kompensoisi yliopistollisen sairaalan ylläpidosta hyvinvointialueille aiheutuvia muita hyvinvointialueita korkeampia kustannuksia. Käytännössä yo-sairaaloilla on kuitenkin jatkossakin järjestämislain 57 §:n mukainen oikeus laskuttaa asiakkaan omaa hyvinvointialuetta. Tästä seuraa, että yliopistosairaalan hoitamien asiakkaiden hoidon kustannuksia lisäävät elementit mm. erityisosaava henkilöstö, tilat ja laitteet tulee katettua muilta hyvinvointialueilta perittävillä myyntituotoilla. Lakimuutoksella kuitenkin ohjataan yo-alueille satoja miljoonia lisää rahoitusta, mutta laskutusoikeus säilyy ennallaan. Yliopistoalueiden tuotehintojen korotuksille tulisi vähintään määritellä vuosittaiset korotusrajat, jotka sidottaisiin esimerkiksi indeksiin.

Perustelutekstin mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä saavat myös jatkossa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59 §:ssä ja 61 §:ssä säädetyn mukaisesti rahoitusta tutkimus- ja koulutusmenoihin valtion talousarvion erillismomentin kautta, mikä ei sisälly rahoituslain mukaiseen rahoitukseen. Tämä tutkimus- ja koulutusmenoihin korvamerkitty rahoitus ei riitä kattamaan kokonaan yliopistosairaalan tutkimus- ja koulutustoiminnasta aiheutuvia menoja. Olisi perustellumpaa nostaa yo-sairaaloiden erityis- ja koordinaatiotehtävien sekä sairaaloissa toteutuvan laajan koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan erillisrahoitusta riittävälle tasolle.

Uusi lisä on tuotu esitysluonnokseen liian nopealla aikataululla eikä tausta-aineistoa tarkkoine perusteluineen ole saatavilla. Avoimuuden lisäämiseksi olisi perusteltua esittää lain perusteluissa laskelmat, miten yliopistosairaalisän 1,7 prosenttiosuuteen on päädytty.

4. Vaikutusarvioinnit

-

5. Muut huomiot

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 21.4.2021. Lausuntopyyntö on julkaistu lausuntopalvelu.fi:ssä 13.4.2021, ja se on saapunut kaupungin kirjaamoon samana päivänä. Lausuntoaika on kahdeksan päivää, joista neljä on arkipäiviä. Lakiesitykset vaikuttavat merkittävästi kuntien tulevaan rahoitukseen, joten lausunnon valmistelu tulisi tehdä huolellisesti eri muutosten vaikutusten arvioimiseksi. Lausunnon antamiseen varattu aika on kohtuuttoman lyhyt, eikä sitä voi pitää hyvän lainvalmisteluprosessin mukaisena. Lakiesityksen lausuntoaikaa tulee pidentää.

Himanka Marjo-Riitta
Joensuun kaupunki - Talouspalvelut, Joensuu, talousjohtaja